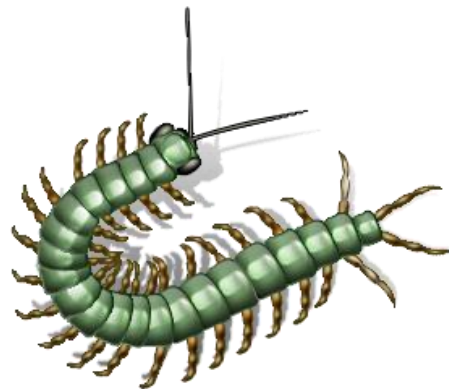

Kriebelbeestjes

Thema “Kriebelbeestjes” voor groep 1-2 uitgewerkt in 5 Taal-leergebieden*:

- 1. Woordenschat**
- 2. Mondelinge taalvaardigheid**
- 3. Kennis van geschreven en gedrukte taal**
- 4. Begrijpend Luisteren**
- 5. Fonemisch (en fonologisch) bewustzijn**

*De ideeën zijn verzameld gedurende 5 opeenvolgende cursusjaren tijdens bijeenkomst 2 van module 5 : “Taalontwikkeling en taalproblemen bij kleuters” door de deelnemers van de leergang Intern begeleider van de Kleuterbouw van SONedutrainning en nader uitgewerkt door de docente Terry van de Beek.

Basis van dit thema zijn diverse prentenboeken waaronder:

“Manu de langpootmug”

Tine Fraiponts en Tom de Laat

ISBN: 978968228687

“De krekel die niet tsjirpen kon”

Eric Carle

Het prentenboek “Manu de Langpootmug” is tevens de basis van het thema Kriebelbeestjes zoals uitgewerkt bij De Taallijn (www.detaallijn.nl), maar helaas niet meer te koop

Voor zwakke leerlingen geldt onder alle omstandigheden: Meer van hetzelfde! maar wel met variatie in werkvormen!! (TvdB)

1. Woordenschat

Manou de langpootmug; Het vervelende Lieveheersbeestje; De spin die het te druk had, aan de hand van de Amsterdamse Basiswoordenlijst Amsterdamse Kleuters (BAK)

www.amsterdam.nl

Basis woorden voor alle leerlingen:	Uitbreidingswoorden voor leerlingen die meer aankunnen:
de mug	het insect
de vlinder	altijd/nooit
de regenworm	vacht
de sprinkhaan	wol
de krekkel	droevig zijn / verdrietig zijn
de libelle	een oplossing
de hommelmot	een probleem
de slak	(levens)gevaarlijk
het lieveheersbeestje	verdwenen
de spin	landen
de duizendpoot	breien
de vlo	sip
de eitjes	te klein
dag & nacht	de achterpoot/ de voorpoot
warm & koud	fantastisch
kort & lang	meteen
schoon & vies	stotteren, juichen, zoemen, tsjirpen
groot & klein	de mesthoop
dik & dun	de mestkever
donker	in de gaten krijgen
de poot	je achterste
de vleugels	de langpootmug
bloot	de struik
vervelend	de angel
krijzen	de voelspriet
staart	de poppen
aardig	de cocon
het lieveheersbeestje	tevoorschijn
vermoeid	verborgen
wrijven	het antwoord
gonzen	de rugvin
zweven	de bladluis
knabbelen	de bidsprinkhaan
spetteren	het spuugbeest
antwoord geven	de boomkrekkel
	de nachtvlinder

altijd de lidwoorden erbij!! (TvdB)

Manieren van aanbieden:

Werkvormen:

- Dierengeluidenspel

-Woorden aan elkaar koppelen: Van een vacht van een schaap kun je wol maken. Met wol kun je breien.

- Beeld koppelen aan woord (plaatjes benoemen)

- Woordspinnen maken en kinderen zelf plaatjes laten zoeken bij de woorden.
- Begrippen (bijv. warm-koud) zelf concreet laten ervaren: ontdekactiviteiten.
- Woordveld maken. Schoolafpraak: Gr ½ zoekt plaatjes van woorden erbij, groep ¾ maakt er zelf tekeningen bij, groep 5/8 schrijft er zelf de woorden bij.
- Woordweb kriebelbeestjes
- Woordtrap maken: bewegen van langzaam naar snel bijv. slak-worm-spin-vlinder, groot-klein
- Woordtrap: ordenen van klein naar groot
- Woordparaplu van insecten
- Woordenkast met tegenstellingen! dag-nacht insecten; lopende en vliegende insecten; water- of landinsecten
- Thematafel Kriebelbeestjes
- Ons klassenwoordenboek
- Inzet van de Kijkdoosserie over insecten
- Memorie van insecten met benoemen van de kaartjes die worden omgedraaid
- Enkelvoudsvormen en meervoudsvormen

Methodiek:

1. woord visualiseren
  2. woorden uitleggen/ boek voorlezen in de grote kring
  3. woorden en het boek herhalen in de kleine kring
  4. kind omschrijft het woord zonder het te noemen. De andere leerlingen proberen het woord te raden.
- LOGO- Verhallen

Toevoeging docent:

4 takt van Verhallen

woord 7 keer herhalen in verschillende situaties

3x3 het woord gebruiken

Consolideeroefeningen (Kwaliteitskaart Woordenschat Met woorden aan de gang Onderbouw)

www.taalpilots.nl

www.woordenjacht.nl

2. Mondelinge taalvaardigheid

Werkvormen:

- Leskist Kriebelbeestjes in de klas halen
- Vlinderstichting Koolwitjespakket (proces volgen, voorspellen, elkaar vertellen, onderzoeken/meten)
- Vlinderbak, mierenflat in de klas en regelmatig gesprekje hierover.
- Materiaal Babbelij
- Informatieboekjes over insecten in de klas
- Buiten beestjes zoeken met een dierenontdekdoosje. In de kring goed bekijken en erover vertellen. Boekjes erbij om te determineren. Foto's op het digibord bekijken. Eigen belevingen en ervaringen erbij vertellen (Binnenkring-buitenkring)
- Taaldenkles over bijv. het lieveheersbeestje. Begrippen bespreken zoals vleugeltjes; voelspriet: ontdekactiviteiten. Informatieve prentenboeken in de klas.

Zwakke lln.: *pre-teaching d.m.v. voorbereiden van de activiteit*

- themaboek: navertellen, interactief voorlezen, moeilijke woorden bespreken

Zwakke lln.: In kleine kring voordoen-nadoen. Kinderen leren meer van de info van de juf dan van de info van andere kinderen

- Tweespraak: ervaringen uitwisselen m.b.t. het onderwerp
- Poppenkast spelen met handpoppen van kriebelbeestjes (zelf maken of met de kinderen maken).
- Praten over praatplaten van kriebelbeestjes
- Raadseltjes. Je mag alleen met ja of nee antwoord geven. Rara wie ben ik?
- Tekening maken over kriebelbeestjes en erbij laten vertellen.
- Interactief voorlezen
- Samen een verhaal bedenken, om de beurt een zin

Zwakke lln.: Praatknuffel of praatstok gebruiken in de kring. Wie dit vasthoudt mag praten.

- Raad mijn plaatje: insect omschrijven zonder de naam te noemen. Ander kind raadt welk insect het is.
- Kinderen nemen voorwerpen mee voor de themahoek en benoemen dit. Ze vertellen waarom ze dit hebben meegenomen.

Zwakke lln.: *moeilijke woorden herhalen in de kleine kring.*

- Moeilijke woordendoos. Kan in niveaus: makkelijk-moeilijk
- Observatiehut/ontdekhut "kriebelbeestjeshoek": met vergrootglas, slakkenbak, spiegeltjes, zwart papier voor slijmspoor, wormen, torren, lieveheersbeestjes: Overlegmomenten
- Zandtafel: holletjes graven, nepspinnen: samen maken en overleggen.
- Bouwhoek: observatiehut bouwen met kijkgat waardoor je de vlinder ziet en de slak (overleggen).
- Herhaald voorlezen en daarna erover praten, bijv. na 4 keer voorlezen. Gesloten vragen stellen.
- Pop de Lettervlieg (o.i.d.) gaat mee logeren. Ouders schrijven in een boekje over de belevenissen van de pop thuis. Hier kun je in de kring over praten.
- Tweespraak (coöperatieve werkvorm)
- Verteltafel n.a.v. een centraal prentenboek om kinderen uit te lokken tot praten.
- Vertelstoel: verhaal navertellen en vragen stellen.
- Vertelkast (variatie op Poppenkast)

Extra uitdaging:

- Leervragen stellen
- Presenteren van een zelfgemaakt werkstuk
- Een mening geven

Toevoeging docent:

De thematafel bevat materialen om gesprekken uit te lokken.

De praatpop kan als intermediair fungeren. Het kan minder eng zijn om tegen de pop te praten.

De vertelkast bevat voorwerpen van een boek. Welk boek is dit? Daarna voorlezen

Voor zwakke leerlingen zijn succeservaringen een enorme stimulans. Daarom is pré-teaching voor zwakke leerlingen een goede voorbereiding op het gesprek in de grote kring.

Digitale prentenboeken zijn een prettige manier om een verhaal meerdere malen te herhalen.

Bovenbouwleeringen kunnen zelf met bijv. PowerPoint een digitaal prentenboek maken voor groep 1-2.

3. Begrijpend luisteren

Interactief voorlezen (grote kring- kleine kring)
Pre-teaching van een tekst voor zwakke leerlingen
Fundels lenen bij de bieb (indien leverbaar)
Prentenboek digitaal maken of zoeken
Woord of zin doorfluisteren (zwakke leerlingen pré-teaching)
Kinderen zelf vragen laten bedenken voor andere kinderen/ de juf
Sterke leerlingen laten “voorlezen” aan zwakke leerlingen
In tweetallen laten voorlezen

Drama: het verhaal uitspelen
Plaatjes kopiëren van het prentenboek en in de juiste volgorde laten leggen
Verteltafel – eventueel met vingerpoppetjes; verhaal laten vertellen vanuit een personage!
Poppenkast spelen

Na het voorlezen met hulpkaarten (picto's) het boek navertellen (wie-wat-waar): Koppen bij elkaar (coöperatieve werkvorm)
Formulier met wie-wat-waar picto's: leerlingen er tekeningen bij laten maken (vertelblaadje)
Prentenboek als luisterboek in de luisterhoek (bijv. Oorstrelend) of zelf het boek inspreken

Open en gesloten vragen stellen:
Wie is de hoofdpersoon?
Welk probleem doet zich voor?
Hoe wordt het opgelost?
Hoe zou jij dat doen?

Moeilijke woorden voorbespreken/nabespreken (met concreet materiaal)
Woord centraal, als je het hoort ga je staan (als herhalingsactiviteit)
Van tevoren een denkvraag geven
Voorkennis activeren: wat weet je al over langpootmuggen / insecten?
Voorspellen waar het boek over zal gaan n.a.v. bekijken van voorkant / plaatjes, na het voorlezen de voorspelling controleren.
Halverwege stoppen en de afloop voorspellen; eventueel een verwerkingsopdracht geven: hoe zou jij Manu / de spin helpen?
Luisteropdracht geven: welke andere dieren komen er in het verhaal voor? Koppelen aan concreet materiaal
Tekenen met samengestelde opdracht
Begin en eind tekenen van het verhaal
Kritische luisteroefening: als kinderen het boek vaker gehoord hebben en goed begrepen, het verhaal voorlezen en expres fouten maken.
Boek minstens 4x voorlezen, zwakke leerlingen 6x
Verhaal navertellen (*bijv. met de vertelstoel, vertelkoffer of de verteltafel TvdB*)
Mening formuleren over het verhaal.
Gesprekken houden over de inhoud van het boek (zie boven: de hulpkaarten)
“Maatjes lezen” iemand uit de bovenbouw leest het boek nog eens voor.

Hoe klinkt het woord? hard, zacht, dichtbij, veraf, laag, hoog
Wie zegt het woord? (uitspreken als een slak, als gezoem, trippelend, fladderend)
Zelf het verhaal voorbereiden: wanneer ga je een vraag stellen?
Een filmpje bekijken en er daarna over praten (Koekeloere Kriebelbeestjes) (begrijpend zien en luisteren!)
Multisensorieel werken: meerdere zintuigen inzetten om tot begrip te komen.

4. Fonemisch bewustzijn (fonologisch bewustzijn)

Klankkastje: www.hetklankkastje.nl

Letters:

Woordveld maken van kriebelbeestjes. De letters die hetzelfde zijn kleuren.
Letter centraal: *m* van *mug* en *s* van *spin*.
Bladzijde uit het prentenboek kopiëren en daar 1 letter uitzoeken en laten kleuren (m,s)
Letterboek maken
Lettermuur maken
Letterbingo, kan ook met plaatjes en letters. Fiches op de letter (of het plaatje dat erbij hoort) die genoemd wordt.
Klankgebaren
Zoek de woorden die beginnen met....k
Handpop Slak praat in letterklanken.
Klankgebaren inzetten

Analyse/synthese:

Wat zegt de slome slak? Waar ben je mmmmmmmug?
Welk dier zeg ik? mmmmmmmug, hhhhond, sssspin.
Drietal: m-u-g, t-o-r, w-e-b, p-oo-t, m-ie-r, l-ui-s, p-ie-r
Viertal: s-p-i-n, h-o-n-d (*moeilijk i.v.m. eind-d. TvdB*), v-l-ie-g, w-o-r-m, w-e-s-p.
Tekenen wat je hoort: w-e-b
Tik tik wie ben ik? s-p-i-n
Lesje van Stibbelland (Map Fonemisch Bewustzijn) veranderen in allerlei andere verhaaltjes
Karel Knip en Pieter Plak (www.jufjanneke.nl)
Kinderen krijgen een letter opgeplakt of omgehangen en maken samen een woord. Wie staat vooraan-achteraan- nog meer woorden die met deze letter beginnen?

Woorden:

4 diernamen noemen, welk dier hoorde je eerst? (*voor zwakke leerlingen met plaatjes erbij TvdB*)
Drie diernamen noemen: welk dier staat in het midden?
Nazeggen
Klap of wijs als je het woord *vlieg* hoort
Welk woord zeg ik het: eerst-laast
Klankonderscheiding coöperatief: duimen omhoog-duimen omlaag (vlug-vlieg)
Wat krijg je als je de *m* van *mier* weglaat?

Zinnen:

Zinnen maken n.a.v. plaatje-kaartje (zie woorden van het woordveld). Juf schrijft de zin op
Welke zin is langer- korter (*visueel maken met stroken of voor elk woord een blokje. TvdB*)
Hoeveel woorden staan er in de zin? (*Bijv. een blokje leggen voor elk woord TvdB*)
Vlugge vlieg vliegt vlug (tongbrekers)
Nazeggen uit het boek.
Zinnen lopen met de handpop rups.

Rijmen:

mug-vlug/ mug-mier
Centrale letter (m,s): wat begint er nog meer met *m* (beginrijm).
Welk dier begint nog meer met *m*
Zelf Klankwijs (www.leeslijn.nl) maken met kriebelbeestjes.
Plaatjes sorteren op dezelfde begin-/ midden- /eindklank.

Versjes/liedjes:

Hanse panse kevertje; Vlieg op dikke vlieg; De spin Wiedewin; Slakje, slakje, slome slak;
De moeder van de duizendpoot; Spinnetje Spin; Een muggebeet;
Ritmische taal, eventueel op muziek

In lettergrepen (klankgroepen) verdelen:

mug, hommelmug, langpootmug, lieveheersbeestje, bij, wesp, mier enz.
Welk woord is langer? mug of langpootmug?
Robot praat in lettergrepen.
Lettergrepen klappen, lopen, met blokjes leggen, springen
Kies verschil in uitvoering tussen verdelen in lettergrepen en in letters en maak hier afspraken schoolbreed over! TvdB

5. Kennis van geschreven en gedrukte taal

Tussendoelen Beginnende Geletterdheid

1. Boekoriëntatie

Prentenboeken:

Manu de langpootmug

Het vervelende Lieveheersbeestje

De spin die geen web wou maken

De knappe kniptor

De krekeldie niet tsjirpen kon

Allerlei informatieve boeken en tijdschriften over de natuur

Boek laten zien, voor- en achterkant benoemen.

Waar denk je dat het boek over zal gaan?

Over wie gaat het boek?

Wat zou de titel kunnen zijn?
Kijkend naar de plaatjes: lijkt het je een leuk boek?
Picto-speurtocht met kriebelbeestjes

2. Verhaalbegrip

Waar zou het boek over gaan?
Wat gaat er nu gebeuren ? (ondersteund door picto's)
A.d.h.v. de picto's het verhaal tekenen (wie-wat-waar-etc.)
Navertellen a.d.h.v. illustraties
Navertellen zonder illustraties
Uitbeelden bij drama (naspelen)
Verhaal op volgorde leggen n.a.v. de gekopieerde platen
Schilderen-tekenen-knutselen, bijv. een spinnenweb
Tekenen van het verhaal, juf schrijft woorden erbij.
Vertelafel met diertjes
Boekflap maken

3. Functies van geschreven taal

Woorden van het verhaal nastempelen
Woorden uitknippen met de.... n
Woorden/zinnen bij de tekening
Kaartje sturen naar de duizendpoot (*Zijn je sokjes al klaar? Heb je nog koude voeten? En de duizendpoot schrijft natuurlijk een kaartje terug! TvdB*)
Brief schrijven aan de boswachter/ kinderboerderij.
Lijstje met boodschappen maken voor Rupsje Nooitgenoeg
Prentenboek namaken (*groepsopdracht TvdB*)
Een eigen verhaal, boek maken van de hoofdpersoon: foto van de knuffel, vleugels maken door te spiegelen, gras knippen, rups stempelen met kurk, stofjes voor de vacht van de hond, satéprikkers als breinaalden, draad voor het web. Kinderen maken er zelf een verhaal bij. Dit wordt uitgewerkt d.m.v. stempelen, computer, magnetische letters, tekeningetjes
tussen de tekst: Manu de heeft koude
Woordkaartjes maken voor bij de vertelafel.

4. Relatie tussen geschreven en gesproken taal

Zelf een boek voorlezen (*voorleesstoel, vertelstoel TvdB*), eigen gemaakt boek of bestaand boek
Woordkaartjes – woorden uitspreken
Dierengeluiden aan het goede dier koppelen (*en uitschrijven! TvdB*)
Het prentenboek inspreken en laten luisteren in de luisterhoek
Een tekening maken vol met kriebelbeestje, juf schrijft de namen erbij die het kind opnoemt
Een taaltekening maken (hier mag bij geschreven worden)
Schrijven met de computer (Klankie- software die de klanken uitspreekt die je typt)

5. Taalbewustzijn

Denken over taal – objectivatie

Titel van het boek: ieder woord omcirkelen
Klappen van een zin uit het boek

Dierennamen in lettergrepen verdelen door vingers op te steken, dan kun je écht de lettergrepen tellen.

Hoeveel letters zie je in Manu?

Welk woord is langer? warm of langpootmug

Rijmen op mug, spin, hond, worm.

Liedjes en versjes leren : de spin Wiedewin; Vlieg op dikke vlieg; Rupsje Nooitgenoeg

6. Alfabetisch principe

Drietal zelf maken bij boekje van Manu:

mug, tor, vlo, mier, sip, rug, dik, waf, vies, web, sok, poot

Woordkaarten stempelen

Woorden bij de lettermuur hangen (met plaatjes)

Gebruik maken van klankgebaren

Letterrups: rups-spin-n...

Raden: welke letter is dit?

Met de leerlingen een alfabetboek maken over... kriebelbeestjes of Manu

Een versje uitschrijven op een vel papier, terwijl juf schrijft de letters/woorden verklanken

www.spellenvoorschool.nl taalspelletjes > Kriebelbeestjes Letters Leren (met Moffel en Piertje)

7. Functioneel schrijven en lezen

Letter zoeken bij het thema (Letter van de week)

Teken het woord en stempel het erbij

Zelf een boek ontwerpen: woordjes stempelen, diertjes tekenen

Mijn portfolio: Hoofdstuk Kriebelbeestjes, tekeningen; foto's; letters

Het verhaal navertellen met de vertelafel

Letterkoffertje met themaletters

Labels maken van namen van kriebelbeestjes en bij plaatsje zetten/ hangen (thematafel)

Rupsje Nooitgenoeg: Kookhoek- kookboek schrijven.

Etiketten maken van producten uit het boek Rupsje Nooitgenoeg

Logeerrups met boek weekend mee naar huis (zoals Flip de Beer), schrijf mee waarin de belevenissen van logeerrups komen te staan. Ouders lezen het boek voor. Kind mag erover vertellen in de kring.

Zelf boekjes "lezen" in de leeshoek, aan elkaar voorlezen

Een lettergroeiboekje maken

Een boektentoonstelling maken van alle boeken bij het thema: wat wordt het boek van de week?

Een vast "lees"moment in aansluiting op groep 3 t/m 8

Veel plezier met het thema!

Drietal/ viertal leeg

An empty rounded rectangular box containing a smaller rounded rectangle in the upper half and a smaller rounded rectangle in the lower half.

An empty rounded rectangular box containing a smaller rounded rectangle in the upper half and a smaller rounded rectangle in the lower half.

An empty rounded rectangular box containing a smaller rounded rectangle in the upper half and a smaller rounded rectangle in the lower half.

An empty rounded rectangular box containing a smaller rounded rectangle in the upper half and a smaller rounded rectangle in the lower half.